

Seksualinės ir fizinės prievartos patirties klausimyno aprašymas

Justė BUNEVIČIŪTĖ¹, Andrius KAZLAUSKAS²

¹Murdoch raidos centras, Butner, Šiaurės Karolina, JAV

²Šiaulių universitetas, Medicinos pagrindų katedra, Lietuva

Seksualinės ir fizinės prievartos patirties klausimynas sukurtas profesorės Jane Leserman iš Šiaurės Karolinos universiteto Čapel Hile (JAV). Klausimynas skirtas įvertinti seksualinės ir fizinės prievartos patirties anamnezę. Šio klausimyno duomenys gerai koreliuoja su įvairiais prastos sveikatos rodikliais [1] ir, palyginus su kitais smurtą vertinančiais klausimynais, gerai validizuotas ir patikimas [2].

Seksualinei prievartai priskiriami atvejai, kai jėga arba grasinimai būti sužalotam(ai) yra naudojami:

- nepageidaujamiems seksualiniams lietimams rankomis, burna ar daiktais;
- priverčiant auką liesti prievartautoją rankomis, burna ar daiktais;
- verčiant auką vaginaliniam arba analiniam seksui.

Suaugusiems ar paaugliams seksualinio prievartavimo kriterijai apima tik tuos atvejus, kai yra akivaizdi grėsmė būti sužalotam(ai) ar kai naudojama jėga (vien tik psichologinio

spaudimo seksualiniams santykiams nepakanka). Vaikams (jaunesniems nei 14 metų amžiaus asmenims) seksualinio prievartavimo kriterijai nereikalauja akivaizdžios jėgos panaudojimo grėsmės, jeigu yra didelis amžiaus skirtumas tarp prievartautojo ir aukos.

Fizinei prievartai priskiriami su seksualine prievarta nesusiję atvejai, kurie apima:

- grėsmę gyvybei (fizinis užpuolimas naudojant ar nenaudojant ginklą su tikslu nužudyti ar rimtai sužeisti)
- kiti fizinės prievartos atvejai (sumušimas, sudavimas, įspyrimas, įkandimas ar apdegimas) atlikti kito žmogaus, kai tai buvo daugiau nei įprasta „pyla“ ar vaikiškos mušynės.

Šis seksualinės ir fizinės prievartos patirties klausimynas skirtas kokybiškai aprašyti patirtą seksualinę ar fizinę prievartą. Jis nėra skirtas kiekybiniam patirtos prievartos sunkumui įvertinti.

SEKSUALINĖS IR FIZINĖS PRIEVARTOS PATIRTIS

Kai kurie žmonės augdami patiria nepageidaujamų seksualinių kontaktų su suaugusiu, bent penkeriais metais vyresniu asmeniu. Tai gali būti giminaitis, šeimos draugas arba nepažįstamas žmogus. Žemiau pateikiami klausimai yra apie bet kokią nepageidaujamą seksualinę patirtį jūsų augimo laikotarpiu. Prašome atsakyti į šiuos klausimus. Anketos pildymo laikas neribojamas.

1. Ar prieš jūsų 13-ąjį gimtadienį suaugęs ar bent penkeriais metais už jus vyresnis asmuo, jums nepageidaujant, yra lietęs jūsų lyties organus (*vyriškosios lyties asmeniui*: varpa, gaktos sritį ar išangę; *moteriškosios lyties asmeniui*: krūtis, makštį, gaktos sritį ar išangę), ar vertęs jus liesti to asmens lyties organus? „Liesti“ reikštu liesti ranka burna, ar daiktais (įskaitant oralinį seksą ar seksą pirštais).

NE.....0

TAIP.....1

2. Ar prieš jūsų 13-ąjį gimtadienį suaugęs ar bent penkeriais metais už jus vyresnis asmuo, jums to nenorint, yra turėjęs lytinių santykių su jumis (įskaitant vagininį arba analinį seksą)?

NE..... Pereiti į 9 klausimą.....0

TAIP.....1

3. Kiek jums buvo metų, kai pirmą kartą patyrėte tokių jums nenorimų seksualinių kontaktų?

amžius metais (nuo 0 iki 13)

4. Ar tai įvyko daugiau nei vieną kartą?

NE..... Pereiti į 6 klausimą.....0

TAIP.....1

5. Kiek jums buvo metų, kai tai patyrėte paskutinį kartą?

amžius metais

6. Kiek kartų (jei skaičiuotume dienomis) turėjote tokių kontaktų per pirmuosius 13 savo gyvenimo metų?

kartai

Adresas susirašinėti: Andrius Kazlauskas, Šiaulių Universitetas, Višinskio 25, LT-76351 Šiauliai, el. paštas: a.m.kazlauskas@gmail.com

7. Kai tai įvyko, ar bijojote, kad jus gali nužudyti arba sunkiai sužaloti (prisiminkite žiauriausią atvejį)?

NE.....0

TAIP.....1

8. Kai įvyko šis žiauriausias įvykis, ar jūs patyrėte fizinių sužalojimų?

Nepatyrėte.....0

Nedideli fiziniai sužeidimai (sumušimų ar pjautinių žaizdų, kurių nereikėjo siūti).....1

Sunkūs fiziniai sužalojimai (siūtinės žaizdos, sulaužyta nosis, sulaužyti kaulai arba prireikė hospitalizacijos).....2

9. Ar po jūsų 13-ojo gimtadienio kas nors yra lietęs jūsų lyties organus (*vyrishkosios lyties asmeniui*: varpa, gaktos sritį, išangę; *moterishkosios lyties asmeniui*: krūtis, makštį, gaktos sritį ar išangę), ar vertęs jus liesti to asmens lyties organus vartojo jėgą ar grasino sužalosis? „Liesti“ reikštu liesti ranka, burna ar daiktais (įskaitant oralinį seksą ar seksą pirštais).

NE.....0

TAIP.....1

NENORĖČIAU ATSAKYTI.....7

NEŽINAU.....8

10. Ar po jūsų 13-ojo gimtadienio kas nors, kada nors, grasindamas jėga ar sužalosis, yra privertęs jus lytiškai santykiuoti (įskaitant vagininį ar analinį seksą)?

NE..... Pereiti į 17 klausimą.....0

TAIP.....1

11. Kiek jums buvo metų (po 13-ojo gimtadienio), kai pirmą kartą patyrėte šiuos prievartinius lietimus ar lytinius santykius?

amžius metais

12. Ar tai įvyko daugiau nei vieną kartą?

NE..... Pereiti į 14 klausimą.....0

TAIP.....1

13. Kiek jums buvo metų, kai tai atsitiko paskutinį kartą?

amžius metais

14. Kiek kartų (jei skaičiuotume dienomis) turėjote tokių santykių?

kartus (0–9000)

15. Kai tai įvyko, ar bijojote, kad jus gali nužudyti, ar sunkiai sužaloti (prisiminkite žiauriausią atvejį)?

NE.....0

TAIP.....1

16. Kai įvyko šis žiauriausias įvykis, ar jūs patyrėte fizinių sužalojimų?

Nepatyrėte.....0

Nedideli fiziniai sužeidimai (sumušimų, ar pjautinių žaizdų, kurių nereikėjo siūti).....1

Sunkūs fiziniai sužalojimai (siūtinės žaizdos, sulaužyta nosis, sulaužyti kaulai, arba prireikė hospitalizacijos).....2

17. Ar esate patyręs kitų prievartinių ar nenorimų seksualinių kontaktų, kurie dar nebuvo paminėti?

NE..... Pereiti į 26 klausimą.....0

TAIP.....1

18. Gal galite trumpai apibūdinti tuos kontaktus?

.....

.....

19. Kiek jums buvo metų, kai tai įvyko pirmą kartą (0-70)?

amžius metais

20. Ar tai įvyko daugiau nei vieną kartą?

NE..... Pereiti į 22 klausimą.....0

TAIP.....1

Instrumentuotė

21. Kiek jums buvo metų, kai tai įvyko paskutinį kartą?

--	--

 amžius metais

22. Kiek kartų (jei skaičiuotume dienomis) tai įvyko?

--	--	--	--

 kartai

23. Kai tai įvyko, ar bijojote, kad jus gali nužudyti arba sunkiai sužeisti (prisiminkite žiauriausią atvejį)?

NE.....0

TAIP.....1

24. Kai įvyko šis žiauriausias įvykis, ar jūs patyrėte fizinių sužalojimų?

Nepatyrėte.....0

Nedideli fiziniai sužeidimai (sumušimų, ar pjautinių žaizdų, kurių nereikėjo siūti).....1

Sunkūs fiziniai sužalojimai (siūtinės žaizdos, sulaužyta nosis, sulaužyti kaulai arba prireikė hospitalizacijos).....2

25. Prašome nurodyti, su kuo turėjote nenorimų ar prievartinių lytinių santykių (pažymėkite ties kiekvienu tinkamu) atsakymui:

VIENAS IŠ TĖVŲ, PATĖVIŲ, GLOBĖJŲ AR SUAUGĘS ASMUO, GYVENANTIS JŪSŲ NAMUOSE (PVZ., MAMOS

SUGYVENTINIS).....1

SUTUOKTINIS/PARTNERIS (GALI BŪTI BUVĘS).....2

BROLIS.....3

KITAS ŠEIMOS NARYS.....4

SYGYVENTINIS/SUGYVENTINĖ.....5

KITAS PAAUGLYS.....6

KITAS SUAUGĘS ASMUO, KURĮ PAŽĪSTATE.....7

KITAS SUAUGĘS ASMUO, KURIO NEPAŽĪSTATE.....8

KAS NORS KITAS9

Kitas stresą sukiantis įvykis, kurį gali patirti žmogus, yra fizinis smurtas.

26. Be fizinio smurto, kurį galėjote patirti jau minėto seksualinio priekabiavimo metu, ar kas nors, įskaitant šeimos narius, yra jus kada nors užpuolęs, ketindamas nužudyti ar sunkiai sužaloti?

NE Pereiti į 34 klausimą..... 0

TAIP..... 1

27. Ar kurio nors užpuolimo metu buvo panaudotas ginklas? Ginklu gali būti bet koks galintis sunkiai sužaloti daiktas įskaitant šautuvą, peilį ar kitą priemonę.

BE GINKLO.....0

TAIP.....1

28. Kiek jums buvo metų, kai tai įvyko pirmą kartą?

--	--

 amžius metais

29. Ar tai įvyko daugiau nei vieną kartą?

NE..... Pereiti į 31 klausimą.....0

TAIP.....1

30. Kiek jums buvo metų, kai tai įvyko paskutinį kartą?

--	--

 amžius metais

31. Kiek kartų (jei skaičiuotume dienomis) tai įvyko?

--	--	--	--

 kartus

32. Kai tai įvyko, ar bijojote, kad jus gali nužudyti ar sunkiai sužaloti (prisiminkite žiauriausią atvejį)?

NE.....0

TAIP.....1

33. Kai įvyko šis žiauriausias įvykis, ar jūs patyrėte fizinių sužalojimų?

Nepatyrėte.....0

Nedideli fiziniai sužeidimai (sumušimų, ar pjautinių žaizdų, kurių nereikėjo siūti).....1

Sunkūs fiziniai sužalojimai (siūtinės žaizdos, sulaužyta nosis, sulaužyti kaulai arba prireikė hospitalizacijos).....2

34. Be minėto fizinio smurto ar kas nors, įskaitant jūsų šeimos narius bei draugus, yra jus sumušęs, sudavęs, išpyręs, įkandęs ar apdeginęs? Tada pažymėkite kai tai buvo daugiau nei įprasta „pyla“ ar vaikiškos muštynės.

NE..... Pereikite į 42 klausimą.....0

TAIP.....1

35. Ar kurio nors užpuolimo metu buvo panaudotas ginklas? Ginklu gali būti bet koks galintis sunkiai sužaloti daiktas įskaitant šautuvą, peilį ar kitą priemonę.

BE GINKLO.....0

TAIP.....1

36. Kiek jums buvo metų, kai tai įvyko pirmą kartą?

amžius metais

37. Ar tai įvyko daugiau nei vieną kartą?

NE..... Pereikite į 39 klausimą.....0

TAIP.....1

38. Kiek jums buvo metų, kai tai įvyko paskutinį kartą?

amžius metais

39. Kiek kartų (jei skaičiuotume dienomis) tai įvyko?

kartus

40. Kai tai įvyko, ar bijojote, kad jus gali nužudyti ar sunkiai sužaloti (prisiminkite žiauriausią atvejį)?

NE.....0

TAIP.....1

41. Kai įvyko šis žiauriausias įvykis, ar jūs patyrėte fizinių sužalojimų?

Nepatyrėte0

Nedideli fiziniai sužeidimai (sumušimų, ar pjautinių žaizdų, kurių nereikėjo siūti)..... 1

Sunkūs fiziniai sužalojimai (siūtinės žaizdos, sulaužyta nosis, sulaužyti kaulai arba prirėkę hospitalizacijos)..... 2

42. Kas jus užpuolė (pažymėkite ties kiekvienu tinkamu):

VIENAS IŠ TĖVŲ, PATĖVIŲ, GLOBĖJŲ, AR SUAUGĘS ASMUO, GYVENANTIS JŪSŲ NAMUOSE (PVZ., MAMOS

SUGYVENTINIS)..... 1

SUTUOKTINIS/PARTNERIS (GALI BŪTI BUVĘS)..... 2

KARINĖJE TARNYBOJE.....3

KITAS SUAUGĘS ASMUO (NE KARINĖJE TARNYBOJE).....4

KITAS VAIKAS AR PAAUGLYS.....6

NENORIU ATSAKYTI.....7

NEŽINAU..... 8

KAS NORS KITAS (NURODYKITE, KAS)..... 9

LITERATŪRA

1. Leserman J., Drossman D.A., Li Z. The reliability and validity of a sexual and physical abuse history questionnaire in female patients with gastrointestinal disorders // Behavioral Medicine 1995, vol. 21, p. 141–150.
2. Leserman J., Li Z., Hu YJB. Selected symptoms associated with sexual and physical abuse history among female patients with gastrointestinal disorders: The impact on subsequent health care visits // Psychological Medicine 1998, vol. 28 p. 417–425.